

Frå *Ugeskrift for Retsvæsen*, 1985, pp. 180–192:

Fosterets retsstilling

Af fuldmægtig, cand. jur. *Jørgen Rønnow Bruun*,
stud. jur. *Nina Lassen &*
sekr., cand. jur., exam. art. *Lars Adam Rehof*

I. Med fremkomsten af nye lægevidenskabelige metoder til afhjælpning af bl.a. barnløshed, alvorlige (arveligt betingede) sygdomme, forfinede undersøgelsesmetoder i forbindelse med provokeret abort (prænatal diagnostik) og ikke mindst ønsket om at anvende fostre i overvejende eksperimentelt øjemed er en afklaring af fosterets retsstilling blevet aktualiseret.

Traditionelt har det altid været anerkendt, at det menneskelige foster har en særlig status, der ikke umiddelbart lader sig sammenligne og ligestille med mennesker, dyr eller ting.

A. I det følgende anvendes udtrykket »foster« om tiden fra æggets befrugtning til tidspunktet for den normale fødsel ca. 9 mdr. senere. Der lægges således ikke vægt på, om fosteret fremkommer ved befrugtning uden for moderen (in vitro fertilisation, IVF), eller om den eventuelle senere implantering i livmoderen sker hos den biologiske eller stedfortrædende (surrogat-)moder. I det nævnte tidsrum er fosteret under stadig og hastig forandring fra en celleklump (befrugtet æg, blastomer, embryo) til et stadig mere menneskelignende væsen. Inden for de første 9 dage efter befrugtningen (undfangelsen) taler man om »embryonalt væv«; omkring den 19. dag kan der konstateres udvikling af anlæg til et egentligt centralnervesystem (neuralrøret). Ca. 10 døgn efter befrugtningen har fosteret fæstnet sig på livmodervæggen (nidation/implantation). I den følgende tid sker der en stadig større differentiering, og ved en fosteralder af ca. 8 uger kan man makroskopisk genkende fosteret som forstadiet til et barn (visuel genkendelse). Det har ikke noget selvstændigt formål at beskrive fosterudvik-

lingen detaljeret i denne sammenhæng, det afgørende er derimod, om stadier i denne udvikling bør tillægges en juridisk betydning, således at det vil være muligt at begrunde en eventuel tidsgrænse(r). De i den offentlige debat fremsatte forslag til tidsgrænser hviler alle på arbitrære (fortrinsvis biologiske) kriterier, hvorfor de ikke nødvendigvis kan siges at have juridisk relevans.

Udtrykket »moder« anvendes i det følgende både om den oprindelige, biologiske moder og om en eventuel surrogatmoder. Udtrykket »abort« anvendes i betydningen legalt provokeret abort, uanset om dette anføres i det enkelte tilfælde. Udtrykket »tilfældigt frembragte, døde fostre« anvendes om (døde) fostre fremkommet ved legal fri abort i 12-ugers perioden.

Befrugtningen (undfangelsen) er valgt som det naturlige udgangspunkt for undersøgelsen, idet denne fortsat er en *conditio sine qua non*. Det er næppe afgørende at fastsætte nogen bestemt tidsmæssig grænse i den anden ende af forløbet, idet fosterets mulige retsbeskyttelse næppe kan være afhængig af, om det fødes til tiden eller eventuelt før tiden i levedygtig tilstand (omkring den 24.–26. uge) [1].

De følgende overvejelser vil blive koncentreret om situationer, hvor der i øjeblikket synes at være størst behov for at diskutere mulige integritetskrænkelser [2], nemlig vedrørende den endnu overvejende eksperimentelle og/eller kommercielle udnyttelse af fostre. Det følgende vil derfor søge at beskrive fosterets retsstilling i rene forsøgssituationer, eksperimentelt betonedede behandlingssituationer og/eller situationer, hvor fosteret i øvrigt anvendes instrumentelt med gevinst for øje (f.eks. kosmetik-industrien). Der ses bort fra